

Myšlení

Myšlení se na jisté úrovni otvírá nová možnost, totiž obrátit se k sobě samému. To se pochopitelně neděje jedním krokem a také nikoli v krátké době. Je to vlastně nekončící úloha myšlení, aby dostatečně porozumělo samo sobě, neboť jinak nemůže dostatečně porozumět tomu, jak vůbec může myslet něco jiného. A mezi těmi kroky, jimiž se myšlení pokouší pochopit samo sebe a myšlenkově se samo uchopit, můžeme rozlišit dvojí: jedny kroky se přimykají k tomu myšlení, které je myšleno, tak, že v něm vlastně pokračují. A tyto kroky pak ono myšlení upevňují a prohlubují. Ale vedle toho můžeme zřetelně rozpoznávat kroky, které se od myšlení myšleného jaksí distancují, nacházejí jiné, nové pozice a nová východiska a ukazují ono myšlené myšlení z takové perspektivy, která je pro ono myšlení nepřístupná a nedosažitelná. Obecně můžeme o této zvláštní schopnosti myšlení, vracet se k sobě a učinit sebe samo problémem a tématem zkoumání a přezkoumávání, mluvit jako o reflexi. Reflexe, která jen přisedá a přiléhá k onomu myšlení, jež má být reflektováno, upadá do jakési „ideologizace“, protože ono reflektované myšlení je potvrzováno a upevňováno, místo aby bylo viděno a zkoumání z distance. Tam, kde reflexe zahrnuje tuto distanci a sama se už myšlenkově pokouší najít východiska a způsoby nové, od dosavadních odlišné, a kde do oné distance nevstupuje pouhý odklon od dosavadního myšlení, ale také a především kritický příklon a přístup, můžeme mluvit o reflexi v pravém slova smyslu, neboť pravá reflexe je vždy reflexí kritickou. To má posléze své závažné důsledky i pro výslednou reflexi filosofie jako takové, nejen pro jednotlivé dílčí reflexe jednotlivých myšlenkových kroků. Filosofie, která neusiluje o uchopení sebe samé jakožto specifického fenoménu z dostatečné distance, stává se rychleji nebo pomaleji ideologií, protože není s to se ubránit velkým tlakům a tahům zejména společenských a politických trendů, jimž pak nutně vychází příliš daleko vstříc, pokud je vůbec neinternalizuje. Naproti tomu filosofie kritická i vůči sobě si v sobě udržuje něco prorockého, neboť své postupy ve větší nebo menší míře rozvrhuje s ohledem na budoucnost, na kterou očekává a od níž očekává i víc světla, umožňujícího další a ostřejší kritiku i filosofickou sebekritiku.

(Praha, 030224-1.)